

Er werden bij het radiowerk nog meer krachten ingeschakeld. In mei '43 deden de Japanners een beroep op een aantal Nederlandse journalisten, gewezen leden van de Stadswacht Batavia, die geïnterneerd waren in Struiswijk. Twee weigerden, twee zeiden dat zij een week lang op proef wilden werken (en lieten zich na die week weer in Struiswijk opsluiten) en twee, J. A. M. J. G. van Leeuwen en mr. C. A. de Vries, verklaarden zich tot medewerking bereid; 'hun gedrag', aldus later een eveneens in Struiswijk opgesloten officier van de Stadswacht Batavia, kapitein K. Hoonstra¹, 'werd ten zeerste afgekeurd.'²

Eerder al hadden de Japanners succes gehad bij een derde Nederlandse journalist: A. Cohen, een vroegere redacteur van het persbureau Aneta, alsmede bij enkele Britse en Australische officieren, bij wie sprake was van grote verbittering jegens de Nederlanders: die hadden, zeiden zij, de verdediging van Java in het honderd laten lopen. Een van die verbitterden was de Australische luitenant Arthur Finlayson Douglas Rodie (hij was midden '42 al medewerker van de propagandadienst³), die zich, aldus Zimmerman in zijn verslag, 'door zijn haat tegen de natie, welke volgens hem verantwoordelijk was voor het feit dat hij hier krijgsgevangen was gemaakt, liet meeslepen': hij 'schreef felle commentaren tegen de Nederlanders, tegen het Nederlandse vorstenhuis, tegen het Nederlandse

¹ K. Hoonstra: 'Verslag' (1 juli 1946), p. 5 (ARA, Alg. Secr., Eerste Zending, XXII, 45, 386). ² Elias vermeldt dat de vroegere hoofdredacteur van het *Nieuws van den Dag voor Nederlands-Indië*, W. J. Belonje, 'tot het laatste toe heeft geweigerd', de Japanners te helpen, zeggend: 'Jullie kunnen me vermoorden, maar ik werk niet samen!' (Elias, p. 83). ³ De Japanners deden hun uiterste best om in Australië belangstelling te wekken voor hun uitzendingen – eind '42 gingen zij daarbij zo ver dat zij enkele Geallieerde hoofdofficieren die toen nog in het kamp van het Xde bataljon in Batavia opgesloten zaten, de gelegenheid gaven om in hun teksten blijk te geven van hun vertrouwen in de toekomst. Generaal-majoor G. A. Ilgen, tevoren bevelhebber van de Knil-'divisie' die Oost-Java had verdedigd, zei op 21 december '42 in een naar Australië uitgezonden toespraak: 'Wij verliezen de moed niet', en eindigde met: 'Leve de koningin!' en een dag later zeiden enkele Britse en Australische hoofdofficieren in hun toespraken dat zij zeker waren van de overwinning. Kennelijk was het toelaten van deze uitspraken de prijs geweest die de Japanners voor de verleende medewerking hadden moeten betalen. Later trachtten zij vrouwen van vooraanstaande Nederlanders te bewegen, via de radio het woord tot Australië te richten. Van Starckenborghs echtgenote weigerde dat – wèl werd van haar begin mei '43 een brief uitgezonden waarin zij een onopgesmukt beeld gaf van haar verblijf eerst in de Struiswijk-gevangenis te Batavia en de gevangenis van Tangerang, vervolgens in het interneringskamp Tjideng. De echtgenoten van van Mook en van Helfrich alsmede Helfrichs dochter spraken eind juli '43 dergelijke brieven persoonlijk uit.